

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidieceșane Sibiu, strada Măcelarilor 45

Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45.
Epistolele nefrancate se refușă — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr. — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr., rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Noul atac asupra scôlelor noastre.

XI

În fața proiectului din cestiune îngrijirile autorității bisericesci, îngrijirile supremei noastre legislațiuni din archidieceșă, în asemenea măsură le-au simțit toți funcționarii bisericesci, protopresbiterii, parochii, învățătorii și comitetele noastre parochiale. Îngrijirea acêsta s'a manifestat în un mod, care face onôre, deosebită onôre, diferitelor organe din corpul bisericii noastre. Acestei îngrijiri este de a se atribui împrejurarea, că cele mai multe sinode protopresbiterale din archidieceșă noastră încă înainte de a aștepta votul sinodului archidieceșan au luat măsuri pentru apărarea caracterului confesional al scôlelor noastre.

Spre onôrea protopresbiterilor nostri fie șis îngrijirea lor ne dă o mică licurire de speranță, că reul se va pute încâtva paralisa. Și nouă ne servește spre deosebită mângâiere, vădând, că măsurile de apărare s'au luat în deosebi pre acele locuri, cari mai mult erau și sunt amenințate.

În multe locuri faptice s'au și executat măsurile intenționate, și încât ni-a fost posibil să ne procurăm informațiuni dela bărbații încredințați în diferitele centre protopresbiterale cu conducerea afacerilor scolare, organele noastre din parochii sunt la înălțimea chemării lor, și nu se vor retrage dela prestarea jertfelor extreme, cari se vor cere dela ele pentru asigurarea scôlelor confesionale.

Buna dispozițiune a organelor noastre bisericesci, și voința de a-și încorda puterile până la extrem, va înlesni în mare măsură problema cea grea a autorității bisericesci, și o va dispensa de aplicarea măsurilor disciplinare estra-ordinare, pe cari sinodul archidieceșan le-a contemplat pentru cazul, când eventual s'ar arêta și asemenea organe, cari nu ar da ascultare dispozițiunilor autorității bisericesci, cari nu vor pute presta minimul satorit, respective contemplat de cătră proiectul de lege din cestiune.

Încât cunoscem noi situațiunea, și mijlocele, de cari dispun comunele noastre bisericesci, nu credem, că greșim, când aprocsimativ putem pune cam la 40,000 fl. suma anuală, care se recere pentru a pute întimpina pericolele, cu cari ne amenință proiectul de lege din cestiune. Sunt cercuri protopresbiterale, în cari nici o singură comună din ale sale proprii nu va pute presta minimul provădut de lege. După datele, pe cari ni le-am procurat noi, sunt și de acele protopresbiterate, în cari tôte comunele deja până acuma au asigurat minimul provădut de lege. Acestea însă sunt de tot puține, abia 2—3, cele mai multe însă vor trebui ajutate din centru.

Date mai positive și mai amănunțite vom primi la locul competent și dela forul competent, și atunci nu vom întârția a ne da sêma, ca se scie și publicul nostru ce sôrte așteptă pe scôlele noastre.

Până atunci vom reflecta la punctul din urmă al conclusului sinodului archidieceșan referitoriu la proiectul de

lege din cestiune, anume la întinderea de ajutore din fondurile archidieceșane.

E nobilă intențiunea acêsta a venerabilului sinod de a da sumele bugetari destinate pentru ajutorarea bisericeșor sêrace, căci în cele din urmă tot comunele bisericesci sunt cele ajutate numai titlul se schimbă. Ajutorele acestea se vor da deci pentru scôlele noastre, și după convingerea noastră bine a făcut biserica, că tôte posibilele ajutore le-a concentrat pe sêma scôlelor. Va servi acêsta spre mai mare indemn comunelor bisericesci de a-și încorda puterile până la extrem, dară în cele din urmă ele vor rămân tot numai cu indemnul, cu mângâierea, căci ajutorul venit din fondurile centrale va fi ca o picătură de plôia în nășipul fierbinte al pustiei din Sahara, o picătură, care momentan pôte alina setea, permanent însă puțin efect va avé.

După natura fondurilor noastre archidieceșane și după destinațiunea lor numai 2 fonduri pot întinde mână de ajutoriu, anume fondul bisericeșor, care în 1893 dispune de 2000 fl. pentru bisericeșor sêrace, și fondul scolaru eparhial, care pe anul 1893 are o sumă de 600 fl. pentru scôle și învățători.

În sensul conclusului sinodal aceste sume se pot da întregi ca dotațiune la scôle. Însă în ce proporțiune stă acest posibil ajutoriu cu trebuințele permanente ale scôlelor noastre?

Și cu acestea am eshauriat mijlocele de apărare contemperate de bisericeșor, și ne-am apropiat de sfârșitul meditațiunilor noastre în acest obiect.

Am fost detori consciinței noastre, detori bisericeșor noastre, detori causei noastre scolare, înaintării noastre în cultură cu cele comunicate până aici.

Revista politică.

Scirile despre situațiunea nesigură a partidului liberal se adeveresc tot mai mult. Foile guvernamentale nu dau chiar pe față starea lucrurilor, cele opoziționale însă sciu să aducă amănunte foarte importante, asigurând, că le au primit dela persoanele cele mai competente.

Astfelu diarul „Magyar Hirlap” vestesc, că: ministrul președinte Wekerle va merge în săptămâna viitoare la Viena ca să raporteze Corônei, că în timp scurt situațiunea politică s'a schimbat în mod esențial. În șirurile partidei liberale se manifestă curente foarte deosebite, așa, că partida pe bazele actuale, nu pôte avé viitoriu. Dilele acestea s'au făcut vii schimbări de păreri între ministrul președinte Wekerle și între numeroșii membri ai partidei guvernamentale. Mulți dintre aceștia și-au dat părerea, că situațiunea nu se pôte salva, decât aflându-se basa comună pentru o împreună lucrare cu partida națională a lui Apponyi. Călătoria lui Wekerle la Viena e privită deci cu mare interes, fiind-că ea stă în legătură cu realizarea tendențelor partidei liberale.

Vorbind despre căsătoria moștenitorului de tron al României diarul engles „Th. Standard” într'un articol de fond, după-ce arată legăturile de înrădare ce s'au încheiat între dinastia română și cele mai mari și puter-

nice dinastii europene, face între altele și următoarele apretieri:

Am accentuat, că România ocupă opoziție între unele din statele secundare ale Europei, și e sêracă atât din punctul de vedere al populațiunei, cât și al bogăției naturale. Totuși sunt impregiurări, cari îi ofer în totalitate o mare importanță și nu de desconsiderat pentru influența sa politică și acêsta distinsă sôrte le-a cădut românilor. Ar fi inutil, tocmai, cu ocașiunea de față, a înfățișa faptele, că regele Carol al României le desvôltă într'un stat, a cărui pozițiune geografice sunt încă tratări și care are o pozițiune din cele dintâi consecunțe pentru Europa, cu deosebire, că Basarabia a fost așa de nerecunosătoriu răpită de aceea putere, căreia cu credință i-au fost românilor cel mai folositoriu aliat. Nu ar fi sigură nice cea mai puternică și cea mai bine echipată armată, ca să avanseze decâtă nord spre a intra în Bulgaria, fără să fie învins mai întâiu sau să neutralizeze forțele românilor și una din aceste operațiuni ar fi o îngrozitoare încercare. Acêsta deosebită putere și responsabilitate, ce ofeă României o excepțională demnitate, și având în vedere ceea-ce cu bucurie recunoscem, vitejia talentele și patriotismul poporului român, noi întrebăm, care din acestea ar fi ajuns la o așa perfecțiune, dacă ei nu ar fi fost inspirați și încurajați în realizarea chiemării lor de un suveran, care e un membru din capabila și întreprindetorea casă de Hohenzollern?

Unirea principesei Maria d'Edimburg, cu moștenitoriu României se re comandă ea însași bunelor sentimente ale politicei, ca isvor al bunelor intențiunilor pentru poporul din aceea țără.

Vedem cu mândrie și cu mulțumire, că tinêra princesă își va avé soțul ei într'o țără, a căreia politică ne este iubită nouă, o țără, care s'a hotărît a-și căsciga drepturile sale pe cale pacinică.

Va veni timpul, când regatele și națiunile își vor ajunge definitivul și suficientul lor hotar. Prusia prin dobândirea hotarelor sale definitive a devenit ađi principalul factor pentru pacea Europei; și România de sigur n'are altă dorință, decât a urma cu aceeași înțelepciune acest esemplu. Nu pôte fi vorba dacă le place acest lucru celorlalte puteri neofensive de pe continent, căci Germania și România cu bucurie se vor invoii mai târziu să menție în Europa „status quo”.

Pressa rusescă se ocupă cu vorbirea recentă a cancelarului Caprivi, în care voesce a recunôsce o deviere dela politica lui Bismark. Așa „Novoie Vremia” crede, că cancelarul a fost neliniscit, din cauză că s'ar pute presupune, că densus ar fi șis, că Rusia în drumul ei cătră Constantinople ar întimpina pedeci în Berlin. El voesce de sigur ca să nu se presupună despre el, că ar voi să delature politica lui Bismark despre oșele grenadirului pomeran”. Dar din vorbirea sa reiese că Germania are lipsă de acțiune ofensivă. Caprivi vorbește despre o situațiune, care eschide ori-ce idee la o înclinare spre Rusia, în cestiunea drumului cătră Constantinopol Rêșboiul

din cauza căruia, el nisuesce la o argumentare a armatei germane pentru apărarea loviturilor adversarilor alianței triple, presupune o combinațiune politică, care cel puțin deocamdată, lasă la o parte cestiunea orientală. Ingenunchiarea Franciei și pedepsirea Rusiei este scopul armatei germane.

Afacerea mai nouă la Brașov.

(Continuare)

V. Raportul comisariului consistorial.

Excelența Vostre, Înalt Prea Sântite Domnule Arhiepiscop și Metropolit! Venerabil Consistoriu Archidieceșan!

Pentru îndeplinirea cercetării asupra momentelor esențiale împreunate cu cuvântarea ținută de profesorul Georgiu Pop cu ocașiunea festivității scolare dela 16 Octobrie a. c. st. n. la scôlele noastre medii din Brașov, conform ordinului consistorial din 3 Decembrie a. c. vechiu Nr. 7949 Scol. am mers în calitate de comisari consistorial la Brașov, și acolo petrecând zilele dela 9 până la 14 a lunei curente stilul vechiu, între marginile instrucțiunei date am întreprins cercetarea în tôte direcțiunile, ce am creșut a fi de lipsă pentru dilucidarea causei. Despre tôte îmi permit respectuos a-mi face următoriu raport:

I. Înainte de tôte am cerut dela direcțiunea scôlelor noastre medii din Brașov, să-mi procure în text autentic cuvântarea mai sus atinsă a profesorului Georgiu Pop, ca să o pot lua de basă la cercetarea acêsta; am cerut mai departe lămuriri dela direcțiunea scôlelor, dela corpul profesoral și dela eforia scôlelor în privința impregiurării, dacă numitele organe au avut cunoștință înainte despre textul cuvântării din cestiune, și dacă cunoscându-l l'au aprobat, precum și despre impresiunea, ce a făcut asupra lor cuvântarea ținută.

Din responsurile date din partea direcțiunii și a eforiei scôlelor prin raporte separate, din partea corpului profesoral prin concludus luat din conferința profesorală, rezultă: că nici una din acele corporațiuni n'a avut cunoștință prealabilă despre textul cuvântării, ce s'a ținut. Direcțiunea și corpul profesoral după impresiunile câștigate cu ocașiunea ținerei acelei cuvântării, nu o a aflat de corespondetore și potrivită unei sêrbători scolare.

Cercetând după originea și basa festivității scolare dela 16 Octobrie a. c. am constat, că ea își are originea și se bazează pe vorbirea ținută cu ocașiunea punerii petrii fundamentale a edificiului gimnasiului în anul 1851 la 17 Septembrie st. v.

În acêsta și cadé Sânta Sofiă cu fiicele ei Pistis, Elpis și Agapi (credința, speranța și iubirea), care s'au proclamat de patrône ale gimnasiului. Gimnasiul, având în vedere îndatorirea din cuvântarea festivă ținută atunci de episcopul Andreiu baron Șaguna, ca ziua sântei Sofii să se țină ca o sêrbătoare scolară, acêsta s'a și observat întocmai, căci de atunci până astăzi s'a ținut acêsta sêrbătoare a patrônelor scôlelor sau în ziua Sântei Sofii, sau în una din zilele, ce cad în apropierea acestei zile. Sêrbătorea constă din serviciul divin și din o cuvântare a directorului sau a unui profesor cătră tinerimea scolară, în care se învețe pe scolaru „duchul sântei înțelepciuni”, „duchul dreptei credințe”, „duchul nădejdei” și „duchul dragostei creștinesci”. Textul întregi cuvântării ținute

de fericitul în domnul episcop, mai târziu metropolit Șaguna se află în copilă la acest act.

Împregiurările mai de aproape cum se pune la cale și cum s'a dispus și în acest an ținerea acestei festivități scolare, se pot vedea din raportul direcțiunii alăturat la act.

Cercetarea proprie o am îndreptat asupra profesorului Georgiu Pop, care și-a depus răspunsurile sale la protocol separat, luat sub conducerea mea în prezența directorului școlilor noastre medii și a conectorului Andrei Bârsean, care a funcționat ca actuar. Cercetarea s'a mărginit conform instrucțiunii primite a lămurii momentele esențiale împreunate cu ținerea cuvântării din cestiune, precum și la unele întrebări generale asupra meritului cuvântării.

Afară de faziunile luate la protocol a mai dat inculpatul profesor Georgiu Pop ca întregire și separata declarație, ce s'a alăturat la protocol.

II. Făcând acum reprivire asupra rezultatului cercetării pe baza impresiunilor ce le-am primit în decursul cercetării, îmi permit respectuos a face totdeauna următoarele reflecțiuni și propuneri.

1. Din răspunsurile date de profesorul Georgiu Pop, precum și din părerile, ce le au alții despre conduita neeșecționată de până acum a acestui profesor, transpiră, că un esces de zel l'a condus a ține cuvântarea sa în forma dată, fără ca să fi putut prevedea resensul, ce avea să-l producă acea cuvântare la colegii sei și la întreg publicul, care cunosc chemarea școlii. Profesorul Georgiu Pop nu i-a succedat însă în răspunsurile sale a justifica cuprinsul necorespunzător și tonul agitat al cuvântării ținute la festivitatea scolară dela 16 Octombrie st. n.; dară chiar dacă ar fi fost în stare prin răspunsul său să delature gravele bănuiele susținute de Escelenția Sa domnul ministru reg. ung. de culte și instrucțiune publică, după care numitul profesor e calificat de agitator politic, cuprinsul cuvântării profesorului Georgiu Pop nici din punct de vedere pedagogic nu este admisibil, pentru că prin exemplele drastice rău alese din cuvântare el confundă pe tinerii scolari în deșvoltarea conceptelor etice corecte. Școla are mențiunea pelângă cunoștințe și prin cunoștințe, așa dară prin învățământ să îndeplinească educațiunea tinerilor scolari într'un mod liniscit, cu tact și după anumite reguli pedagogice; profesorul Georgiu Pop prin sentimentalismul său escesiv și unilateral poate fi mai mult spre stricăciunea, decât spre edificarea morală a tinerimei; de aceea rămâne ca Venerabilul Consistoriu cu toată serioșitatea să caute a întâmpina aceste feluri de scaderi la școlile noastre medii din Brașov, și totodată a delătura și pericolul pentru existența și prosperarea acelor școli.

2. Direcțiunea școlilor medii, care până acum în buna credință despre maturitatea și bunul tact al profesorilor angajați de acele școli, și în neprevăderea unui incident regretabil ca acesta, a omis a efectua o inspecțiune și controlă mai severă, să se îndrumeze pentru viitoriu, a fi cu toată atențiunea și privegherea asupra tuturor momentelor și actelor din viața scolară, făcându-se însăși responsabilă pentru ori ce irregularitate.

Tote actele ce aparțin la această cauză dimpreună cu o consemnare a lor se astern aici alăturat.

Al Escelenției Văstre și al Venerabilului Consistoriu archidieceșan

Sibiu, 16 Decembrie, 1892.

prea plecat-serv

Dr. Ilarion Pușcariu.

archim. vicariu archiep. ca comis. consist.

Aclus 1.

Ad. Nr. 7949 Scol.

Onoratei direcțiunii a gimnasiului greco-oriental român în Brașov.

Onorată direcțiune!

Domnul Ministru reg. ung. de culte și instrucțiune publică după emisul său din 8 Decembrie nou. a. c. Nr. 50419, află, că cuvântarea, ce o a ținut profesorul gimnasial Georgiu Pop la serbarea santei Sofii în 16 Octombrie a. c. către tinerimea scolară din Brașov, conține evidentă agitare națională și tendință în contra statutului; de aceea po-

t-se cu provocare la § 50, al legii pentru școlile medii, ca după cercetarea lucrului, numitul profesor să fie amovat din postul său.

Ca să potă Venerabilul Consistoriu archidieceșan în cauza acestui incident regretabil lua măsurile necesari pentru salvarea gimnasiului nostru din Brașov, a aflat de bine a me esmite pe mine subsemnatul ca comisar al său, ca să cercetez în fața locului asupra acestui cas, eruând și constatând toate împregiurările, sub care s'a ținut cuvântarea mai sus atinsă.

Pentru a-mi pute îndeplini cu toată corectitatea misiunea primită, poftesc pe Onorata Direcțiune gimnasială a-mi procura cuvântarea autentică ținută de profesorul Georgiu Pop la serbătorea Santei Sofii din anul acesta, apoi prin raport înscris, Onorata Direcțiune să-mi arate:

1. Cine și pe ce basă a arangeat festivitatea scolară la ocaziunea amintită, și sub a cui inspecțiune și controlă s'a petrecut aceea?

2. Cine și cu ce reserve a însărcinat sau autorizat pe profesorul Georgiu Pop să țină el cuvântarea ocașională către tinerimea scolară?

3. Avut'a Onorata Direcțiune a școlilor medii din Brașov și corpul profesoral cunoștința prealabilă despre textul cuvântării din cestiune, și dacă au avut, aprobatul'a sau ba?

4. Ce impresiune a făcut această cuvântare asupra tinerimei scolare, asupra corpului profesoral, în special asupra directoriului scolar, și preste tot asupra publicului present la festivitate?

5. Care a fost motivul, pentru care cuvântarea s'a dat publicității prin ziare, și care sunt factorii la această publicare, preste tot, cum s'a întâmpat ea?

6. Cum crede ați Onorata Direcțiune gimnasială și corpul profesoral a se salva existența și prosperarea școlilor noastre din Brașov față cu §-ul de lege, la care se provăcă domnul ministru în emisul său?

Aceste date și informațiuni să le pregătescă Onorata Direcțiune imediat, pentru-ca sosind eu Mercuri dimineața în 21/9 Decembrie a. c. la Brașov, fără perdere multă de timp să le pot primi și lua de basă la ulterioara cercetare, ce am a face și în alte direcțiuni.

Sibiu, 7/19 Decembrie, 1892.

Dr. Pușcariu.

Aclus 2.

Ad. Nr. 7949 Scol.

Onoratei eforii a școlilor medii gr. or. române în Brașov.

Onorată Eforie scolară!

Domnul Ministru reg. ung. de culte și instrucțiune publică după emisul său din 8 Decembrie nou. a. c. Nr. 50419, află, că cuvântarea, ce o a ținut profesorul gimnasial Georgiu Pop, la serbarea santei Sofii în 16 Octombrie a. c. către tinerimea scolară din Brașov, conține evidentă agitare națională și tendință în contra statutului, de aceea poftesc cu provocare la § 50 al legii pentru școlile medii, ca după cercetarea lucrului, numitul profesor să fie amovat din postul său.

Ca să potă Venerabilul Consistoriu archidieceșan în cauza acestui incident regretabil lua măsurile necesari pentru salvarea gimnasiului nostru din Brașov, a aflat de bine a me esmite pe mine subsemnatul ca comisar al său, ca să cercetez în fața locului asupra acestui cas, eruând și constatând toate împregiurările, sub care s'a ținut cuvântarea mai sus atinsă.

Pentru a-mi pute îndeplini cu toată corectitatea misiunea primită, poftesc pe Onorata Eforie a-mi da informațiune asupra următoarelor împregiurări:

1. Avut'a Onorată Eforia cunoștința prealabilă despre textul cuvântării ținute de profesorul Georgiu Pop, cu ocaziunea festivității scolare mai sus atinse, și dacă a avut, a consimțit cu conținutul acelei cuvântări sau ba?

2. Ce impresiune a făcut această cuvântare asupra Onoratei Eforii?

3. Cum crede ați Onorata Eforie scolară a se salva existența și prosperarea școlilor din Brașov față de §-ul de lege, la care se provăcă domnul ministru în emisul său? Răspunsul la aceste întrebări poftesc pe

Onorata Eforie a-mi da în scris cu posibila grăbire, pentru a-mi pute împlini misiunea ce o am.

Brașov, 9/21 Decembrie, 1892.

Dr. Pușcariu

Aclus 3.

Nr. 114/1892/3.

Ilustre Domnule Comisar!

În urma însărcinării dto 7/19 Decembrie 1892 subscrișul are onore a aduce Ilustrității Văstre la cunoștință, că profesorul Georgiu Pop, pe care l'am provocat a-mi preda cuvântarea autentică rostită de el la serbarea Santei Sofii în 4/16 Octombrie a. c. până acum nu mi a predat încă această cuvântare.

Totodată rezervând conferinței a răspunde la întrebările, care privesc pe corpul profesoral, subscrișul are onore a raporta în modul următor:

1. Deoarece prin cuvântul rostit de fericitul arhiepiscop Andrei baron de Șaguna la punerea și sântirea petrei fundamentale a gimnasiului nostru, care cuvânt se alătură aci sub /- s'a lăsat directorului și profesorului dela aceste școli îndatorirea de a serba în fie care an ziua Santei Sofii, de aceea subscrișul a dispus, ca în 4/16 Octombrie să se serbeze această zi memorabilă, și pre cum se poate vedea din circularul alăturat aci sub 2/3. a invitat pe corpul profesoral de a participa la această festivitate, pentru ca să corespundă îndatoririi sale și să exercite tot odată inspecțiunea, ce-i compete.

2. Având în vedere, că totdeauna la serbarea Santei Sofii un membru al corpului profesoral, și de regulă unul dintre cei mai tineri în serviciu, a ținut cuvântarea festivă, subscrișul a invitat pe profesorul George Pop, la care venise așa dicend rîndul, ca în anul acesta să țină el cuvântarea, dară nu i'a impus nici o rezervă, pentru că această nu s'a usitat în anii trecuți, și nici n'a fost de prevăcut trebuința de a impune oratorului ore care rezervă.

3. Textul cuvântării din cestiune a profesorului George Pop nu l'a cunoscut subscrișul înainte de a fi rostită cuvântarea și anume din cauza că cuvântările profesorilor nici odată nu se supuneau censurei prealabile.

4. Despre impresiunea ce a făcut cuvântarea profesorului Pop, asupra tinerimei scolare, subscrișul nu poate avea o părere întemeiată, de ore ce nu i s'a dat nici o ocaziune de a se informa despre aceasta, er între membrii corpului profesoral subscrișul a auzit aprecieri diferite despre diferite părți ale cuvântării, n'a auzit însă o judecată hotărîtă a întregului corp profesoral. De aceea subscrișul se mărginesce pe lângă constatarea, că asupra directorului școlilor medii cuvântarea profesorului Georgiu Pop a făcut impresiunea unei lucrări lipsite de tact pedagogic și nepotrivită pentru festivitate scolară. Impresiunea aceasta a împărțit-o, după părerea subscrișului, și o parte însemnată a publicului.

5. Referitoriu la publicarea în ziare a cuvântării des amintite subscrișul a provocat pe profesorul George Pop, ca să dea informațiunile necesare, er acesta a declarat, că le va da în scris, pentru a fi alăturate la protocol.

6. Cu privire la asigurarea viitorului școlilor noastre medii subscrișul este de părere, că după aprecierea părintescă a rezultatelor cercetării ce se va face de Ilustritatea Văstră, venerabilul Consistoriu archidieceșan va sci să ia cele mai potrivite măsuri, pentru a feri școlile noastre medii de ultimele consecințe ale §-lui 50 din articolul legii XXX din anul 1883.

Brașov, în 9 Decembrie, 1892.

Ip. Ilasievici,
director

Aclus 4.

Ilustrității Sale Domnului Dr. Ilarion Pușcariu archimandrit și vicariu arhiepiscopesc în calitate de comisariu consistorial în Brașov.

Nr. 227/892.

Ilustritatea Văstră! Domnule Vicariu și comisariu consistorial.

Cu referință la prețuita hârtie dto Brașov 9/21 Decembrie 1892 Nr. 1 comis.

subscrișul eforia în ședința ei din 11/23 Decembrie a. c. a decis a da la întrebările puse următorul răspuns:

1. La întrebarea „Avut'a Onorata eforia cunoștința prealabilă despre textul cuvântării ținute de profesorul Georgiu Pop cu ocaziunea festivității scolare mai sus atinse (serbarea Stei Sofii), și dacă a avut, a consimțit cu conținutul acelei cuvântări sau ba?” se răspunde:

Eforia nu a avut cunoștința prealabilă și nu a putut consimți.

La întrebarea:

2. „Ce impresiune a făcut această cuvântare asupra onoratei eforii?” se răspunde:

Eforia, ca atare, ne luând parte la festivitate, aceea cuvântare asupra ei n'a putut face nici o impresiune.

La întrebarea:

3. „Cum crede ați onorata eforie scolară a se salva existența și prosperarea școlilor din Brașov, față de §-ul de lege la care se provăcă Domnul ministru în emisul său?” se răspunde:

Deoarece subscrișul eforie scolară nu a avut nici nu are nici o înfrință asupra demersului instrucțiunii și asupra disciplinei în școlile noastre centrale, ci acesta este rezervată Venerabilului Consistoriu archidieceșan ca for superior, de aceea nu poate da alt răspuns, decât a se ruga de Venerabilul Consistoriu archidieceșan: ca acesta, în sfera sa de activitate să facă tot posibilul pentru salvarea existenței școlilor noastre, căci eforia este convinsă, că ținând organele noastre competente școlile noastre la nivelul pretins de lege, atât în știință cât și în disciplină, în modul acesta școlile noastre totdeauna vor fi scutite de asprimea §-lui 50 al legii pentru școlile medii.

Suntem cu toată venerațiunea

Brașov, 11/23 Decembrie, 1892.

Eforia școlilor centrale române ort. răsăritene Brașov.

M. Strevoiu,
preș.

Ioan Săniuce,
secret.

Aclus 5.

Stimatelor Dămine! Stimaiți Domni! Iubită tinerime!

Cu cântări și rugăciuni, cu evlavie și pompă religioasă, astfel an de an în ziua Santei Sofii se săvârșesc chemarea Duhului Sfânt, pentru-ca El să-și reverse darul Său de sus asupra acestui institut și să-l terască de zile grele.

La ori ce întreprindere a cere ajutorul celui de sus, a-ți pune toată nădejdea în mila și bunătatea lui Dumnezeu, este un semn de pietate creștină, și cu drept cuvânt noi românii ne putem mândri, că acest spirit creștin este adenc săpat în caracterul nămului nostru.

Însă nu mai puțin adevărat este și aceea, că ajutorul ceresc se pare a se împărți după anumite legi. „Ajută-ți tu mai întâiu, pe urmă îți ajută și Dumnezeu”, — este cea mai sublimă, învățătură ce noi creștinii o putem scoate din istoria poporilor.

Astfelii însăși pronia dumnezească ne îndreptă la forțele noastre proprii. Stând lucrul așa, pasul principal, ce trebuie să-l facem, nu poate fi altul, decât să ne orientăm bine asupra situațiunii, în care împrejurările de ați ne-au aruncat.

Odați orientați vom sci care e ținta noastră, dar vom sci să și aflăm mijlocele ce conduc la țintă.

Și mai mult ca ori când se simte ați necesitatea de a ne fișa bine ținta, unde vom să ajungem.

Mii de speranțe, mii de așteptări sunt legate de acest institut. Și pe cât de multe sunt aceste speranțe, pe atât de mult se deosebesc ele unele de altele. Să luăm spre exemplu un țeran, care își trimite copilul la școală. Care sunt speranțele ce un astfelii de om le lăgă de școală? E sciut, că societatea modernă este astfelii întocmită, încât sămănă cu un câmp de luptă, în care ori-ce siguranță este nimicită ca prin o putere orbă.

Și nime nu simte mai dureros urmările acestei, lupte decât țeranul: miserie, suferință, amariciune sufletească, invidie, ură, — étă partea țeranului! Și fie el cât de mărginit la minte, una tot o înțeleg: că din lupta aceasta pentru existență, acela ese învingătoriu, care e provăcut cu armele spiritului, și acela este strivit, care nu e pro-

vădută cu aceste arme. Și cine-i dă lui ast feliu de arme? Școlă! Drept-aceea bietul țeran jertfese tot ce pōte jertfi iubirea unui părinte și își trimise copilul la școlă. Inse cu ce scop? Plăcut numai ca să-i asigure o poziție mai plăcută decum a se-o el. Un trai ușor, — țăta idealul țeranului. Acest ideal la unii se estinde până la birău, la alții până la dascăl, la alții până la preot. Aceste funcțiuni le crede el destul de rentabile, ca cineva să pōtă trăi comod după el. Mai sus rar se avēntă un țeran cu idealul său.

Ne întrebăm acum, care sunt speranțele ce un astfel de om le lēgă de școlă? Ce este pentru un astfel de om învățătura? Nu e altceva decât o „vacă grasă” ce provede pe om cu lapte și cu unt!

Amare de nemul noștri, dacă și D-Vōstră, tinerime, veți fi conduși de astfel de idei. Ați, în timpul ispitelor, un tiner care cu gândul acesta se apropie de isvorul științei, e pe cale de a deveni cel mai aprig dușman al nēmului său. Dedit de a privi în știință un isvor de câștig, el va sta cu toți de făr, cu prieten și cu dușman, ca un om fără conștiință, fără inger, fără caracter, și din acestia se recrutează ați — re negații. Vreți dovedi? Esaminați pătēniile unor tineri români din timpul mai recent și vē veți convinge.

Da se va dice, că nu ori ce egoist devine negat. Așa e! Sē presupunem, că unul s'au alut a săpat neatin din toiul ispitelor și al ademenirilor și după terminarea studiilor s'a așezat în mijlocul poporului. Ce folos aduce un astfel de om nēmului său? Nici un folos, din fire, el a mārē numai învingătorul acelor ființe timide, care pururea își întorc mantaua din cătro bate vēntul, ōmeni, care pentru lumea asta nu și-ar risca poziția, de dragul unei cauze naționale, eroi de tufă, pe care înzadar îi veți căuta pe arena luptei, aici nu i ați. Ba da, într'un singur loc îi ați: la blanchete. După ce s'au săturat cu șapte plete de mārē și au beut bine, îi ați toastând cu bombast:

„De n'a perit românul, când ōrdele barbare

.....

Acum, când brațu-ți tare, în lume-i cunoscut.

Tu bravule române, mai crezi că ești perdit.”

Da, ōrdele barbare n'au fost în stare sē nimicēscă pe român, căci contra ōrdelor barbare era de ajuns un braț vēnos și o spadă lată. Ați, când luptăm cu alte arme contra dușmanului e de lipsă — un caracter vēnos. Și cu acesta cred, că am atins lucrul de capenie. — Care trebuie sē fie scopul D-Vōstre? Știința? Nu! după împrejurările de ați nici chiar știința nu pōte fi scopul principal al D-Vōstre. Căci știința fōrte ușor pōte ischidi bunăbōră, că viața acēta este un fleac Chiod iubire, acest isvor de fapte mārē, este sādītă în peptul omului numai ca sē servēscă unei cauze din natură, — propagarea genului. Acest estrem de vederi încă pōte fi eflucul științei, el se chiamă pesimism, o bōlă, care, durere, ați bātute între tinerimea română. Erāși școlă, amar de acel popor, în mijlocul căruia s'au încuibat astfel de ōmeni, ei sunt adevērați trāntori într'un stup de albine. Căci pe când unii muncesc din tōte puterile pentru binele obște, ei se ascund sub pālăria pesimismului, întimpinându te cu vro frasă din Eminescu, bună-ōră: totul e vis, — „și decāt un vis sarbād, mai bine nimic”. Astfel în mijlocul mișcării generale ei rămân reci, apatici, indiferenți, căci a te entusiasma pentru o cauză națională, nu mai e modern — pentru acești blasați.

Mai înțeleg, un tiner englez, francez, sau german, mai că și-ar putē permite lucrul de a fi pesimist, ba de a face chiar sport din pesimismul sēu, după-cum se obicinuesce ați, căci aceste popore, bētrāne în civilizațiune, și au ridicat pe zidul naționalității lor, — zidul naționalității noastre este încă de a se ridica. Și în alt foc, decāt în focul pesimismului și al egoismului se oțlece acei tineri, care vor sē conlucra la ridicarea acestui zid.

Există un spirit, care e punctul de plecare, e firul conducător al tuturor mișcărilor mai însemnate în vēcul nostru. El a transformat viața intelectuală și morală, el a dat direcțiune literaturilor, el este isvor de adăpare pentru ori-ce popor. Cunoșceți cu toții

acest spirit, e spiritul național. Și acum cred, că me înțelegēți, ce am vrut sē dice prin aceea, că știința nu pōte fi scopul principal al d-vōstră, căci știința ce vi o agonisiți aici fi e a cât de multă, numai atunci va deveni folositoare pentru nēmul nostru, când ea va fi strălătută de acel spirit, altcum fie-care dintre d-vōstră nu este altceva decāt un inventar de formule științifice fără nici un folos comun, organe reci, care primesc hrană, dar nu sunt în stare sē asimileze hrana. Și to mai în acēstă asimilare zace scopul principal. Numai pe baza acestei asimilări veți deveni d-vōstră caractere solide. Căci caracterul nu e altceva decāt acea tārē de voință de a lucra totdeauna după principii bine statorite. Și după-cum și-a statorit cineva principiul vieții, după aceea este și judecat. Și-a statorit un tiner de principiu al vieții căstigit material, traiut ușor, plăcerii trecătoare, acela și-a sādīt în inimă materialismul și egoismul, și pe un astfel de tiner nici un ānger pāzitor nu-l mai pōte opri de a deveni dușman chiar nēmului sēu. Din contră și-a statorit de principiu al vieții idea națională, atunci ca de sine rēsar acele însușiri noble, ce constituiesc adevērat caracter nobil, abnegațiunea, iubirea de jertfire, lē pădarea de sine, tot atâtea virtuți, fără de care nu s'a sēvērșit nici o faptă mārēdă de când există istoria omenimei.

Deci principiul național fie și principiul d-vōstră. Atunci nu veți orbeca în dreptul și în stānga, nu va trebui sē ve luși după autoritatea nimēru, atunci veți vedea cu ochii proprii și veți judeca cu mintea proprie ce este trecător și ce este etern. Inse ca sē pōtă ajunge cineva la ațata îi trebuie creșterea națională. Și din punctul acesta de vedere nu pōte fi indiferent nici chiar lectura, cu care ve ocupați d-vōstră. În lături cu acele dureri închipuite de poet, cu acele oftări cāră „palidă” și „melancolica lună”, cu acestea nu se creșterea un popor, ci se enervēază.

Aruncați-ve pe nesaț asupra poesiei populare, ea ve va arāta fisionomia cea mai fidelă a spiritului poporului nostru, ea ve va arēta, ce iubesc poporul nostru și ce uresce el, ea ne va arāta idealul poporului nostru.

„Jale-i, Dōmne, cui-i jale,

Jale-i, Dōmne, muntelui

De armele Jancului.

Că le plōuă și le ninge

Și n'are cine le'ncinge.”

Astfel oftēză poporul după idealul sēu, și până munții patriei vor ofta astfel prin graiul poporului, până atunci sē știți, că d-vōstră aveți încă o problemă de rezolvat. Vai de acel tiner, care nu înțeleg acest grai, în vinele aceluia nu curge sange, curge sirup.

Scritoriul Jókai într'un roman al sēu ne istorisesc următōrea întâmplare fōrte caracteristică. Era pe timpul revoluțiunii lui Rákoczy. Întreg poporul magiar era pātuns de o singură idee: idea libertății și independenței naționale. Toți au prins arma pentru acēstă idee, mic și mare. Între acestia era și un strămoș al contelui Andrasy. Din banii proprii adună o cētă de călăreți și plecă la luptă. Inse slab și ānger și caracter el plecă jertfă. Ispitelor și ademenirilor Curții din Viena. Cu tōtă ōstea sa el trece în tabēra dușmanului. După finea rēboiului contele se întorce erāși la castelul sēu strămoșesc. Inse ce sē veți? El ația pōrta încuibat, ér pe zidul cetății apare fiul contelui și întrēbă, cine e? „Eu sunt, tatăl tēu, deschide!” Nu! respunde fiul, „un trădător nu va intra în acest castel”. Dicēnd aceste ridică pușca și cu un glonț restōrnă pe tatăl sēu la pāmēt. Atunci apare mamă-sa lângă el. „Ce ai făcut nenorocitul, ai omorât pe tatăl tēu?” Ér fiul respunde cu următōrele: „Mamă, acest nēm magiar numai atunci își va afla mārēntuirea, când însuși fiul va de judeca la mōrte pe tatăl sēu trădător!”

Fost-a nu a fost așa, nu șcim. Una inse o șcim cu toții și o vedem cu ochii. Poporul magiar a înțeles pe deplin aceste cuvinte, căci ați ian sē receneva, căm ei căută între tinerimea nōstră! un ris homericiar și răspunsul. Sau sē cuteze ați un tiner magiar a deveni renegat, — acela restignit ar fi chiar de ai sei. Și aici trebuie sē o aduceți și d-vōstră! Numai atunci se vor alege cei tari de cei slăbănogi, cei vrednici de cei

nemernici, numai atunci se va curăți pădurea de uscături.

Nu v'am spus adāncă filosofie, v'am spus lucruri actuale. Și tocmai de aceea ar putea dice cineva, că tōte acestea ar fi fost mai bine sē fi rēmas neșise. Pe un astfel de om eu l'ăș întrebă, unde sē începem dar' ca să plantăm în capetele mārēntuirei de idei, care conduc la mārēntuire? Unde, dacă nu la tinerime, căci ea este speranța viitorului. Ba da, de acum trebuie sē vi se deschidă ochii, ca sē puteți vedea adevērul deplin, dar deplin! Ce credeți d-vōstră, că e viitorul d-vōstre? E del mai trist! După-ce veți eși de aici și veți merge sē ve continuați studiile, veți fi spionați, veți fi urmārēți, ba veți fi chiar amenințați, pentru că ați rēmas credincioși principiului național. Și după ce v'ați jertfit avere, muncă, anii cei mai frumoși din viața — ce credeți, că ve astēptă? posturi grase? Nu! D-vōstră nu veți fi hrāniți la ieslele statului, alții se hrānesc acolo, ai căror strămoși vindeau încă rize prin Rusia, precând strămoșii noștri dimpreună cu magiarii își versau sangele pentru acēstă țēră. A sci acēstă încă se ține de creșterea d-vōstre, a sci acēstă însemnă a te orienta asupra situațiunii

Sē nu credeți, că voesc a ve ația! Nu! gelosia, ura în contra altor popore, spiritul de curerie, vēnarea după renegați — acestea lāsăți le, noi sē pāstrăm ce avem. Și ce avem? Avem o patrie, o limbă, avem obiceiuri, suveniruri istorice, avem mōrminte, lângă care plāng speranțele nēmului nostru, acestea sē ne fie isvorul vredniciei și al virtuților nōstre strămoșesci!

Da, de acum trebuie sē știți, că n'ați venit aici pentru ca mai târziu sē puteți dormi pe pene, ci ați venit ca sē ve oțeliți pentru o luptă crāncenă. În lupta acēta, pe care nu noi am provocat-o, care ni s'a impus cu puterea, în lupta acēta veți avea d-vōstră sē ve arētați vrednicia. Și cum sē vi-o arētați? Unire nesfārămabilă între fii de același sange, mārērie și demnitate națională în mijlocul urei și îngām fārării dușmanului, țăta conduta unui tiner român în aceste vremuri cu vifor. Numai astfel ve veți putē apropia de idealul națiunii, dar numai astfel și chemarea Duchului Sfânt ce ați s'a sēvērșit cu atāta evlavie și pompă religioasă are și un sens. Căci un popor care și-a uitat de datorințele sale, n'are drept sē existe nici înaintea lui Dumnezeu, nici înaintea ōmenilor.

Și pe lângă tōte una e de lipsă. E de lipsă iubire. Fie că acel Duch, ce at ce chemat de sus, fie ca El sē sādēscă în inimile D Vōstre acēstă iubire. În speranța acēta vē strig un paternic: „Sē trăiți!”

Georgiu Popp,

profesor.

Aclus 6.

Protocol

luat la cercetarea întreprinsă de Prea Cuvioșia Sa părintele Archimandrit și Vicariu arhieriscopale Dr. Arhimandrit Puzcaric, comisar al venerabilului Consistoriu arhieriscopale, în urma ordinului consistorial din 3 Decembrie v. a. c. Nr. 7949 Scol., în cestiunea vorbirei ținute de profesorul George Popp la serbarea Sfintei Sofii în 4/16 Octobrie 1892. Present, afară de comisarul consistorial, directorul școlilor medii gr. or. române din Brașov Ipolit Ilașievici. Ca notar funcționează profesorul Andreiu Bărșeanu.

Fiind citat de Prea Cuvioșia Sa părintele comisar consistorial, profesorul George Popp se prezentēză înaintea d-iei sale la 8 ōre a. m.

1. Comisarul consistorial pune profesorului George Popp întrebarea: Recunoșce cuvēntarea prezentată prin Direcțiunea școlilor medii și subscrișă de dēnsul de aceea, pe care a ținut-o în 4/16 Octobrie 1892 la serbarea Sfintei Sofii și ca lucrare proprie a sa?

Profesorul George Popp respunde: Recunoșc, că acēta este vorbire, ce am ținut-o la serbarea Sf. Sofii și că este lucrare proprie a mea.

2. La întrebarea: Cine și cu ce reserșe te-a însărcinat sau autorizat pe d-ta să ții cuvēntarea ocașională cāră tinerimea școlară?

Profesorul George Popp respunde: Am fost invitat de directorul școlilor medii

sē țin o vorbire festivă la serbarea Sfintei Sofii, fără sē mi se impună vre-o reserșă.

3. La întrebarea: Făcut-ai cunoscută tema, despre care te-ai decis a vorbi cu ocașunea amintită, directorului și corpului profesoral?

Profesorul George Popp respunde: Nefind provocat de nimenea a face cunoscută tema, n'am împārțășit-o nici Direcțiunii, nici corpului profesoral.

4. La întrebarea: Comunicat-ai vorbirea d-tale, înainte de a o ține în public, directorului sau altuia din membrii corpului profesoral?

Profesorul George Popp respunde: Ne cerēndu-mi nimenea comunicarea, n'am comunicat-o nimenei de a, rostii înaintea publicului, nici directorului, nici altuia din membrii corpului profesoral.

5. La întrebarea: A fost vorbirea în cestiune rostită înaintea publicului?

Profesorul George Popp respunde: Am rostit-o liber, ținēndu-mē cāt se pōte de fidel de textul alăturat pe lângă acest protocol.

6. La întrebarea: Care a fost ideea conducătoare la lucrările acesteia a d-tale și ce ai intenționat a ajunge prinținsa?

Profesorul George Popp respunde: Ideia conducătoare a vorbirei mele a fost: „Formarea și întărirea caracterului în spirit național” și intențiunea, cu care am ținut acēstă vorbire, a fost a accentua, că școlă nōstră fiind națională, trebuie sē dea o însemnătate deosebită creșterea tinerimei în spirit național.

7. La întrebarea: Crezi d-ta, că vederile cuprinse în vorbirea d-tale sunt în consonanță cu scopul învățămēntului școlilor medii, prescriș în planul de învățămēnt?

Profesorul George Popp respunde: Pe baza principiilor pedagogiei moderne și pe baza instrucțiunilor Inaltului Ministeriu de culte și instrucțiune publică (Utașitások a gymnasiumi tanítás tervehéz din 1880 pag. 16 punct 1) cred, că aceste vederi ale mele sunt în consonanță cu scopul învățămēntului în școlile medii.

8. La întrebarea: Care sē fie lupta crāncenă, pentru care cuvēntarea d-tale voesc a oțeli tinerimea școlară, și cari sunt dușmanii, la care țințeseșeș pasagiul? „Da, de acum trebuie sē știți, că n'ați venit aici pentru ca mai târziu sē puteți dormi pe pene, ci ați venit, ca sē ve oțeliți pentru o luptă crāncenă. În lupta acēta, pe care nu noi am provocat-o, care ni s'a impus cu puterea, în lupta acēta veți ave d-vōstră sē ve arētați vrednicia. Și cum sē vi-o arētați? Unire nesfārămabilă între fii de același sange, mārērie și demnitate națională în mijlocul urei și îngām fārării dușmanului, țăta conduta unui tiner român în aceste vremuri cu vifor?”

Profesorul George Popp respunde: Am combătut în vorbirea mea egoismul și materialismul, pesimismul și renegeșismul. Acestia sunt dușmanii, contra cărora voesc a oțeli tinerimea școlară, precum contra tuturor acelor indiviți, cari în lucrările lor, reprezentând aceste principii nesănătōse, caută a se încuibă în mijlocul poporului pentru a-i sdruncina esistența morală. Astfel de indiviți sunt tot soiul de parveniți, cari ați au ajuns stāpāni pe situațiune, pecātând în mārērie și magiari au ajuns sē fie exploatăți în propria lor proprie.

9. La întrebarea: Crezi d-ta, că chemarea institutului nostru cultural astāți nu este a propaga știința, ci a da armătură pentru luptele politice?

Profesorul George Popp respunde: Considerând, că scopul final al instrucțiunii, chiar după instrucțiunile date al Școlii Ministeriu, este formarea caracterului, înșalta numai într'atāta este un factor în instrucțiune, înțrucāt contribuie la ajungerea aceluia scop final. Combat deci știința, care disconsideră cu totul cultivarea inimei și dā omului numai arme pentru scopuri materialiste, făcēnd din el un inventar de formule științifice. Iată deci, pentru ce am țin, că știința nu pōte fi scopul principal al instrucțiunii. Erā cum-că chemarea institutului nostru cultural ar fi de a da armatură pentru luptele politice, acēta n'am susținut-o. Peste tot prin vorbirea mea n'am voit sē ating cestiuni politice, ci numai sociale.

10. La întrebarea: Crezi d-ta, că astfel de preparări spre lupte politice se pot face în școlile nōstre, fără a se pune în pericol esistența lor?

Profesorul George Popp respunde: Cu tōtă conștiința pot afirma, că în școlile nōstre nu sē fac preparări spre lupte politice și, după cum am declarat în punctul anterior, nici eu n'am intenționat prin vorbirea mea a contribui la preparări de asemenea natură, pentru-că ele sunt incompatibile cu chemarea unei școlē.

11. La întrebarea: Care a fost motivul pentru care cuvēntarea s'a dat publicității prin țiare și cari sunt factorii la acēstă publicare; preste tot cum s'a întâmplat ea?

Profesorul George Popp respunde: De ōre-ce conținutul vorbirei mele, după convingerea mea e pedagogic, desvōltând în liamiamente generale problema școlēi, am credut, că e de interes comun sē se publice, și ce-

rëndumi-se, am pus-o la dispozițiunea unuia din corăspondenții diarului „Tribuna“.

12. La întrebarea: Este textul publicat în diare identic cu textul alăturat la acest protocol?

Profesorul George Popp răspunde: Este identic, afară de titlul: „Un apel la tinerime“, pe care i l'a dat redacția diarului amintit în punctul precedent. Afară de aceea în textul publicat în diare în pasagiul: „Ei (parveniții) vindeau încă rize prin Rusia pe când strămoșii noștri dimpreună cu magiarul și-au vrsat sângele pentru această patrie“, s'au omis cuvintele: „dimpreună cu magiarul“.

Cu acestea se încheie cercetarea profesorului George Popp. La încheiere densusul își rezervă dreptul de a da în legătură cu acest protocol o espunere a vederilor, care l'au condus în vorbirea, ce a dat ansă la cercetarea de față.

Cetindu-mi-se fasiunile de mai sus, le declar de ale mele, astfel după cum sunt petrecute în acest protocol.

Brașov, 11/23 Decembre, 1892.

Georgiu Popp,
prof.

Cu acestea protocolul se încheie la ora 1 p. m. și se subscrie.

Brașov, 11/23 Decembre, 1892.

Dr. Ilarion Pușcariu,
archimandrit, comisar consistorial.

Ip. Ilasievici, Andreiu Bârseanu,
director. profesor, ca notar.

Aclus 7.

Declarații

E obiceiul, ca în ziua sf. Sofii, fiind hramul scôlei, unul dintre profesorii cei mai tineri să țină un discurs înaintea publicului și a elevilor din clasele superioare. Acăsta scribere este mai mult pentru societatea română din Brașov, care este întemeietorul scôlelor de aici, decât pentru elevi. În anul acesta, fiind provocat din partea onoratei direcțiuni, am ținut un discursul oficios, pe care l'am rostit liber, ținându-mă fidel după textul scris. Ideile, pe care le-am dezvoltat, în liniamente generale sunt următoarele:

Ideea fundamentală a fost: „Formarea și întărirea caracterului în spirit național“, ăr intențiunea, cu care am ținut acăsta vorbire, a fost: a accentua, că scôlele noastre, fiind naționale, trebuie să dea o însemnătate deosebită creșterii tinerimei în spirit național.

Am combătut materialismul și egoismul. Am combătut pesimismul, care bântue între tinerimea noastră, și am îndrumat-o, a se adăpa din isvorul nesecat al poeziei populare.

Am combătut renegatismul, arătând din istoria Magiarilor, cum știu ei se pedepsescă pe aceia, cari își trădeză némul: fiul omoră pe tatăl său trădător. Esemple de aceste aș fi putut aduce nenumerate din istoria universală (Brutus), am luat însă cu intențiune un exemplu din istoria patriei, pentru ca prin acest exemplu îngrozitor se ilustrez cu atât mai plastic urmările tradării, de care Dumneșeu se ferescă pe tinerimea noastră.

Am combătut tot soiul de parveniți, cari ași au ajuns stăpâni pe situație, pe când Românul dimpreună cu Maghiarul au ajuns străini în propria lor patrie. Subliniez: „dimpreună cu Maghiarul“, pentru că în discursul meu am rostit următoarea frază: „Ei (parveniții) vindeau încă rize prin Rusia, pe când strămoșii noștri dimpreună cu Maghiarul și-au vrsat sângele pentru această patrie. La publicare însă cuvintele subliniate s'au omis. Ideea acăsta din urmă am exprimat-o din motivul, ca tinerimea să se impace de acuma cu gândul, că statul nu-i pôte hrăni pe toți cu posturi grase, ci tot de popor, din care au eșit, vor fi susținuți odată: ca dascăli, preoți, notari etc.

De tôte aceste slăbiciuni de caracter: egoism, materialism, pesimism, renegatism, cari sunt tot atâtea rane pe trupul națiunii, tinerimea va putea fi scăpată numai atunci, când îi vom desvolta și întări caracterul în spirit național, — un principiu, care e recunoscut de pedagogia modernă, e permis de legile statului și a servit de basă întemeietorilor gimnasiunii noastre.

Cari sunt deci dușmanii, contra căror voesc a oțeli tinerimea scolară? Egoismul, e renegatismul, e pesimismul, și toți acei indiviți, cari în faptele lor reprezentând aceste principii nesănătoșe, caută a se încuiba în mijlocul poporului, pentru de a-i sdruncina esistența sa morală. Etă dușmanii! Lupta contra acestor dușmanii, doresc, spre binele poporului nostru, se fie cât de crâncenă, ceea-ce va se dică: „erős küzdelem“, și nu: „véres harc“, ceea-ce ar însemna pe românește: „o bătălie sângeră“.

Considerând deci, că scopul final al instrucțiunii, chiar după esplicările date de înaltul ministru de culte (V. „Utasítások a gymnasiunii tanítás tervéhez“ 1880, pag. 16, pct. 1.) este formarea caracterului, știința numai întru atâta intră ca factor la acăsta instrucțiune, întru cât contribuie la ajungerea acăstui scop final. Combat deci aceea știință,

care dă arme numai spre scopuri materialiste, desconsiderând cu totul cultivarea inimii, combat știința, privită numai ca o vacă grasă, ce provide pe om cu lapte și cu unt, combat știința, care privită ca singurul scop al educațiunii și instrucțiunii, ar pute duce, pe lângă multe alte rătăcirii, la pesimism, de care bântue tinerimea noastră ași; cu un cuvânt, combat știința, care nu desvôltă caracterul firm. Etă pentru ce am dis, că știința nu pôte fi scopul principal al instrucțiunii, căci atunci elevii ar deveni simple inventare de formule științifice.

Prin urmare, tôte principiile desfășurate în vorbirea mea, sunt între marginile legilor esistente, ba formarea caracterului solid, ca scop final al educațiunii și instrucțiunii este chiar reclamat de legile statului: A középiskola az egyes tanulmányokat nem szakszerű elszigeteltségökben, hanem kapcsolatos összehangzó együtteséggben kívánja alkalmazni a tudományos előkészítésre, az általános műveltség megalapítására és mind ennek végső céljára, a nemes erkölcsű jellemesség fejlesztésére. (v. Utasítások... etc).

Acăsta vorbire am dat-o spre publicare în „Tribuna“. Recunosc deci de autentică vorbirea mea apărută în jurnalul „Tribuna“ de sus până jos, afară de titlul: „Un apel la tinerime“, pe care i l'a dat redacțiunea.

Motivele, pentru cari am dat vorbirea spre publicare, sunt următoarele:

Deoarece conținutul vorbirei mele e mai mult pedagogic, desvôltând în liniamente generale problema scôlei naționale, am creșut și sunt și ași de convingerea, că a fost bine și de interes comun, ca să se publice, mai ales pentru tinerime, care tocmai ași e espusă la fel de fel de ispite.

Susțin deci, că vorbirea mea nu conține nici un element de agitațiune politică, atingând în legătură cu formarea caracterului numai cestiuni sociale. Obiect de agitațiune a făcut din ea „Telegraful Român“, susținând, că gimnaziul din Brașov a devenit „cuib de agitațiuni politice“ și aducând drept exemplu vorbirea mea, pe când ea întru tôte stă în consonanță cu principiile pedagogice, cu legile statului și cu intențiunile fundatorilor acăstui gimnasiu.

Aștept deci pe basa celor disce, că Venerabilul Consistoriu va ști se aperi principiu național al scôlelor noastre, și ținând cont de acest principiu, va înțelege punctul de mănecare din vorbirea mea și nu va suferi, ca acest sfânt principiu, se fie combătut în persôna mea.

Acăsta declarațiune rog să se ia la protocol.

Brașov, 12 Decembre, 1892.

Georgiu Popp,
prof.

Aclus 8.

Nr. 116—1892/3

Ilustre domnule comisariu!

Subscrisul are onore a așterne ilustrații. Vostre procesul verbal luat în ciferința corpului profesoral din 12 Decembre a. c. — pentru competență afaceri.

Brașov în 14 Decembre, 1892.

Ip. Ilasievici,
director.

Protocol

luat în conferința extraordinară a corpului profesoral dela scôlele medii românești din Brașov, ținută la 12 Decembre 1892, în cestiunea cuvântării rostite de profesorul Georgiu Popp la sêrbarea Sf. Sofii în 4/16 Octobrie a. c. în sala cea mare a gimnasiunii noastre sub conducerea dlui director Ipolit Ilasievici și în prezența Preacuvioșiei Sale Domnului Dr. Ilarion Pușcariu, archimandrit și vicariu archiepiscopesc.

Prezenți: întreg corpul profesoral.

1. Dl director Ip. Ilasievici cetesce o hârtie subscrișă pe Preacuvioșia Sa dl Dr. Ilarion Pușcariu, în care se spune, că constatănd înaltul ministru de culte și instrucțiune publică evidentă agitațiune în vorbirea rostită de profesorul George Popp la Sf. Sofii din ășt an, prin emisul seu de sub Nr. 50419. a cerut ca Venerabilul Consistoriu să facă cercetare disciplinară contra numitului profesor și să-l amoveze din postul seu; în urma acăsta Venerabilul Consistoriu a însărcinat pe Preacuvioșia Sa Dl Dr. Ilarion Pușcariu cu facerea cercetării disciplinare contra profesorului G. Popp; învitat apoi pe corpul profesoral, ca pentru întregirea cercetării să dea părerea asupra următoarelor întrebări:

1. Avut'a corpul profesoral cunoscință prealabilă despre textul cuvântării; și dacă a avut aprobatu-la sau ba?

Corpul profesoral declară, că nu a avut nici o cunoscință de obiectul ori conținutul vorbirei înainte de ce s'a rostit, și deci nu l'a putut nici desaproba, nici aproba.

2. Ce impresiune a făcut vorbirea rostită asupra corpului profesoral?

Nefiind învoit corpul profesoral cu felul cum s'a pus acăsta întrebare, rógă pe Preacuvioșia Sa Dl Dr. Ilarion Pușcariu ca să binevoescă a formula altcum întrebarea pentru ca să pôte da o părere asupra vorbirei.

Preacuvioșia Sa precisază întrebarea astfel: Aflat-a corpul profesoral potrivită cuvântarea cu locul, cu ocașiunea și cu publicul la care s'a ținut?

Profesorul Dr. Ioan Bozocenu declară, că având convingerea, că corpul profesoral nu este competent a judeca în acăsta cestiune, densusul se va abținé de ași da părerea și votul seu la acăsta întrebare.

În urma unei discuțiuni îndelungate se fac următoarele propuneri:

a) În privința aceea, dacă vorbirea profesorului G. Popp a fost potrivită ori nu, corpul profesoral crede, că față de colegul seu nu este competent a să pronunța.

Propunerea acăsta, întrunind numai 10 voturi, cade.

b) Corpul profesoral fiind provocat a se pronunța în privința vorbirei ținută de profesorul G. Popp la sêrbarea sîntei Sofii din 4/16 Octobrie a. c. constată, că ideea fundamentală desvôltată de orator: despre creșterea națională a tinerimii, corăspunde principiilor pedagogiei moderne și o altă admisibilă a se tracta într'o vorbire scolară, în ceea-ce privește însă forma și tonul în unele părți ale vorbirii nu le pôte afla destul de corăspunđătoare cu ocașiunea, la care s'a ținut acăsta vorbire.

Acăsta propunere s'a primit cu 14 voturi.

3. Cum crede ași corpul profesoral a se salva esistența și prosperarea scôlelor noastre din Brașov față cu § de lege, la care se provôcă Dl ministru în emisul seu?

Corpul profesoral declară cu unanimitate, că nesimțindu-se competent a se pronunța în privința celor cuprinse în § 50 al legii din 1883. care dispune pedepse pentru delict, de care corpul profesoral nu se simte vinovat întru nimica, de cumva se pot aplica din vre-o parte cele cuprinse în acest § al legii la profesorul George Popp, lasă rezolvarea acăstui lucru în îngrijirea forului competent, care este Venerabilul Consistoriu, și ascăptă dela densusul apărarea scôlelor noastre, fără depărtarea colegului George Popp.

Verificarea acăstui proces verbal se concredre profesorilor Ioan Popea și Andrei Bârseanu.

D. U. S.

Ip. Ilasievici, m. p. Dr. Iosif Blaga, m. p.
președinte. profesor ca notariu.

Ioan Popea, m. p. Andreiu Bârseanu, m. p.
verificator. verificator.

Pentru conformitate cu originalul

Brașov în 14 Decembre, 1892.

Ipolit Ilasievici,
director.

Notă. Intre aclusese raportului comisariului consistorial se află și cuvântarea episcopului de atunci, mai apoi archiepiscop și metropolit Andreiu, ținută în Brașov la 15 Septembrie 1851, carea o vom publica separat, ca se fie cunoscute și din aceea sfaturile înțelepte, cari ni le a dat marele arhierien la fie-care ocașiune, și cari și le însuș le a urmat între tote împregiurările timpului, în care a trăit Red.

(Vom continua).

Noutăți.

Un dar interesant. A. S. principele Ferdinand a primit un forte interesant cadou, din punct de vedere istoric, dela dl Berger, consul general român la Stuttgart. Nu e nimic mai puțin de cât sceptrul lui Frideric cel mare, în reg de fildeș, artistic ciselat și având o lungime de vr'o 80 de centimetri. Extremitatea inferioară formeză o coronă ăr cea superioară pörtă marca regelui Prusiei cu semnătura sa. Deasupra mânerului e reproducns în relief grupul ecvestru de la pörta Brandenburgului.

Acăsta prețioșă relicvie a fost găsită într'o grădină, în Franția, unde fusese îngropată. Un olandez bogat o cumpărase întâiu și dl Berger de la acesta.

Din Alba-Iulia

ni se scrie: În decursul postului Crăciunului scôla de aici în tótă sêra a fost înșesată de poporeni S'au ținut adecă 5 prelegeri populare. Părintele administrator parochial dl N. Ivan a vorbit despre „defectele vieții familiare“ și despre „cauzele de ce stăm noi mai rău ca alte popore?“ Părintele Florian Rusan despre „beția ca ciună a poporului“. Invățătoria Iuliu Roșca „despre meserii“ și „despre îmbrățișarea scôlei“. La tôte cinci prelegerile au asistat sute de poporeni bărbați și femei. În alte zile s'a exercitat bărbații sub conducerea preotului Florian Rusan în cântările liturgice cari se eșecută acum în biserica din oraș începând dela Crăciun cu o precisiune esemplară și ărăși în alte sêri s'au instruat cei 12 tineri în jocul călușerul și bătuta care are să fie jucat la petrecerea din 10 Ianuariu dată în favorul casei bisericesci gr. or — Faptele aceste de sine vorbesc și nu le trebuie comentariu.

Din Făgăraș

ni se scrie: Adunarea generală municipală a comitatului Făgăraș, s'a ținut la 23 Ianuariu c. n — cum a dat Dumneșeu și pe placul „magiarilor“ dela cărma comitatului.

Românii, cu intențiune, sau ținut în rezervă de astă dată și nu au făcut nici o pregătire; au lăsat ca să și jöce memdrele cum le place. Se vede că sa disgustat ömenii de atâtea netrebnicii și fără de legi câte să mai comit, sau n'au mai voit ca să rischeze, a asista la ședințe între baionete. Au participat pușini, forte pușini membri români, mai mult din curiositate ca să privească cum „magiarii“ (jidovi, unguri, sasi și doi trei rătăciți becnici) își împărțiau locurile în comisuni, aruncând în câte un fotel din comisuniile principale și români ca d'aude Lelucz Peter, Popărădi Aron etc. slugi plecate. Românii neöși, față de cari magiarii au fost atât de prevenitori, încât i au ales în unele comisuni, unii fiind de față, au declinat onörea, ăr cei absenți, sunt informat din isvor sigur că își vor da dimisiunea, apoi să veđi lume, — ei între ei.

Un paiangen monstru. Un călător care a străbătut de mai multe ori America de Miază-đi, a întelnit într'o pădure un paiangen enorm care prinsese cu pânza lui o păserică și o sugruma cu label'e pöröse. Acest paiangen, cunoscut sub numele de mygale avicularia, are un corp de 7 degete lungime și picidorele'i ating fie care încă o dată aceeași lungime.

Die Seiden-Fabrik G. Henneberg (k. u. k. Hoff.), Zürich sendet direct an Private: schwarze, weisse und farbige Seidenstoffe von 45 kr. bi. fl. 11.65 p. Meter — glatt, gestreift, karriert, gemustert, Damaste etc. (ca. 240 vers h. Qual, und 2000 versch. Farben, Dessins etc.) porto- und zollfrei. Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. und Postkarten 5 kr. Porto nach der Schweiz. [6] 2

Doi culegători tipografi,

între care unul special pentru lucrări de accidente și tabelarice, pot afla condițiune sigură și durabilă.

Numai acei domni binevoiască a concura, cari sunt capabili și consciencioși.

Oferte cu legitimare despre condițiunile de până acum, precum și pretensiunea salariului sunt a se adresa la

[11] 1—3

Direcțiunea tip. archid. Sibiuu.